

Structuurregime is geen 'best practice'

Zaterdag 19 Juli 2003

De commissie-Tabaksblat zoekt het in de details, maar laat het structuurregime ongemoeid. De erkenning dat de aandeelhouders in een fatsoenlijke economische orde de hoogste gezagsdragers moeten zijn, kon er helaas niet af, aldus Jan van de Poel

Het hoofdprincipe voor goed ondernemingbestuur is volgens de commissie-Tabaksblat dat bestuurders en toezichthouders stelselmatig proberen de beste praktijk die er is over te nemen. Voorbeeld: insiders (oud-bestuurders) en de voorzitter van de raad van commissarissen mogen geen voorzitter zijn van een auditcommissie. Aandeelhouders wisten dit al, maar het is goed dat de commissie dit nu aanbeveelt. Er wordt niet aangedrongen op een wettelijk voorschrift, maar op een gedragslijn die iedereen begrijpt en accepteert. Er zijn honderden van dergelijke voorbeelden opgesomd door de commissie. Allemaal voorbeelden van 'best practice' die ondernemingen zonder slag of stoot kunnen overnemen.

Een tweede principe betreft de onmisbaarheid van onafhankelijke commissarissen en accountants. De onafhankelijkheid van accountants moet worden bevorderd door ze onder toezicht te stellen, zoals al in een conceptwetsvoorstel staat. De kans is gemist om accountants te verplichten hun audit-planning en de uitvoering ervan (een verslag van werkzaamheden) op te nemen in het jaarverslag. Daar zouden de stakeholders meer aan hebben dan de gebruikelijke nietszeggende accountantsverklaringen.

De schaarste aan onafhankelijke deskundigheid betreft vooral de financiële hoek. Er zijn te veel commissarissen die niet onafhankelijk zijn. De overigen begrijpen er geen snars van. De commissie geeft vele adviezen om hier iets aan te doen, zoals een verplichte introductiecursus voor commissarissen en uitgebreide regels voor commissies, bijvoorbeeld hoe vaak ze moeten vergaderen, dat ze een reglement moeten hebben, dat een insider geen voorzitter mag zijn enzovoort.

De commissie-Tabaksblat heeft een lans gebroken voor meer zeggenschap voor aandeelhouders. Inderdaad krijgen deze belangrijke spelers wel wat meer te vertellen. Ze mogen bijvoorbeeld commissarissen de laan uit sturen en voordrachten afstemmen. Verder moeten de certificaathouders gelijkgesteld worden aan gewone aandeelhouders. Dat is dus de afschaffing van een beschermingsconstructie die vaak misbruikt werd. Maar bij een poging tot overname kunnen ze weer uit hun recht gezet worden. Door wie is niet duidelijk, maar dat zullen de commissarissen wel zijn. Noem dat maar meer macht voor aandeelhouders, ze worden behandeld zoals lastig personeel.

Fijn dat er ruimte geschapen wordt voor stemmen op afstand, maar eindelijk eens erkennen dat aandeelhouders in een fatsoenlijke economische orde de hoogste gezagsdragers zijn, kon er kennelijk niet af. Een wassen neus dus.

Kortom, de commissie-Tabaksblat tornt niet aan het structuurregime. De onderneming wordt gezien als een mini-polder waarin alle belanghebbenden een stem hebben. Sterker nog: de commissie doet een concessie aan de vakbonden door maximaal een derde deel van de commissarissen te laten voordragen door de ondernemingsraad. In de politiek is deze deal zeer kansrijk. De rechtse kant van de Tweede Kamer wil de macht van de aandeelhouder beperken omdat dat leuker is voor de bestuurders, en de linkse zijde wil ook wel eens een vinger in de pap. Dat wordt een kamerbrede meerderheid. Je kan zeggen dat Tabaksblat erger heeft voorkomen door een grens te stellen, maar 'best practice' laat zien dat je dergelijke privileges helemaal niet moet willen. Best practice leert dat de macht van aandeelhouders sowieso niet aan banden moet worden gelegd. Dat is veel beter voor de werking van de kapitaalmarkt, de oudedagsvoorzieningen, de investeringen en de werkgelegenheid.

De commissie doet geen uitspraak over een belangrijke kwestie: of er een 'one-tier' of een 'two-tier' bestuur gekozen wordt. Nederland heeft een 'two-tier'-traditie: het bestuur en het toezicht op dat bestuur, bij ons geen vermenging zoals in de one-tier-traditie van de Amerikanen en de Britten. De commissie-Tabaksblat vindt voor beide wel iets te zeggen. In het one-tier systeem loopt de onafhankelijkheid gevaar, terwijl in het two-tier- systeem de toezichthouders soms niet weten wat er

speelt. Het probleem is echter dat je in het structuurregime geen one-tier-systeem kan hebben, want er is een scheidsrechter nodig die alle belangen afweegt. Een raad van bestuur kan dat niet doen, de leden zijn partijdig. De commissie had dus het one-tier-systeem moeten uitsluiten, maar waarom gebeurt dat niet? Omdat men heimelijk van het structuurregime af wil?

Toch is het geen beroerd werk van de commissie-Tabaksblad, behalve de betuttelende toon waarop details worden uitgesponnen. Moet je echt 128 aanbevelingen doen waarvan meer dan de helft van het type 'je moet ten minste drie keer per jaar vergaderen' of 'iedere deelcommissie moet een reglement hebben' is? Het rapport leest als een basiscursusboek voor het mbo. Moeten de eenvoudigste vergaderprincipes nog aan de ondernemers worden uitgelegd? Het ergste is nog dat de commissie de indruk wekt dat dergelijke aanbevelingen nodig zijn. 'Tabaksblad' is geen positieve publiciteit voor het bedrijfsleven.

Helemaal erg wordt het als de commissie aanbeveelt dat de raad van commissarissen verantwoordelijk is voor de kwaliteit van zijn eigen functioneren. Daar kijken we van op. Leg dat eens uit aan een buschauffeur of een verpleegster. Die weten al jaren niet beter en ze schrikken zich kapot als ze vernemen dat deze gedragscode onbekend was bij commissarissen. Het kan natuurlijk ook bedoeld zijn als waarschuwing aan anderen die geen lid zijn van de bestuurderskaste om zich niet te bemoeien met de hoge taak die commissarissen vervullen in het structuurregime.

Jan van de Poel is oud-financieel directeur van ABP en hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

Poel, J. van de

(c) Het Financieele Dagblad 2003 alle rechten voorbehouden